

ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Υποσχεθείς ἐν τῷ προλόγῳ νὰ καταστήσω τὸ Ἑλληνικὸν Ἡμερολόγιον οὐ μόνον καθαρῶς ἐθνικὸν, ἀλλ', ὅσον ἐνεστι, καὶ τερπνότερον ἐνταυτῷ καὶ διδακτικώτερον τῶν συνήθων, ἤλπισα εἰς τὴν ὑποστήριξιν λογίων καὶ φίλων ἀνδρῶν, τῶν ὁποίων δι' ἄλλης ἄλλος κοσμούμενος ἐπιστήμης ἢ τέχνης δύναται, ὅταν θέλῃ, νὰ προσφέρῃ καὶ καλὸν καὶ χρήσιμον προϊόν διανοίας εὐμούσου. Ἄν ἡ προσδοκία καὶ ἡ ὑπόσχεσις ἐψεύσθῃ ἢ οὐ, κριτὴς μὲν ἀδέκαστος ἔσεται ὁ δόκιμος ἀναγνώστης, ὁ δὲ δίκαιος ἔπαινος τῆς ὅσης ἐπιτυχίας ἀπονειμητέος εἰς τὸν, μᾶλλον ἢ ἥττον, σοφὸν, ἐμβριθῆ, εὐφυῆ, χαρίεντα, γλαφυρὸν καὶ ἐπέραστον κάλαμον τῶν συνταξαμένων, ὧν τὰ ὀνόματα ἐσημειώθησαν ὑπὸ τὴν ἐκάστου πραγματείαν. Εἰς τὸν κοινὸν τοῦτον ἔπαινον ὁ ἐκδότης προστίθῃσι φόρον εὐγνωμοσύνης εἰλικρινοῦς, ἀναλόγου τῆς τῶν συντακτῶν προθυμίας τε καὶ φιλίας, φιλίας, ἥτις, ὅσον ἀγνωτότερα, τοσούτω καὶ γενναιοτέρα.

Ἐννοεῖ δὲ πᾶς τις, ὅτι ἐκδοσίς βιβλίου Ἑλληνικοῦ ἐν Εὐρώπῃ, ἄλλως τε καὶ εἰκονογραφημένου, δεῖται δαπάνης, ὅσῃν οὐδόλως ἢ μόλις δύνανται νὰ ἐκπορίσωσιν αἱ συνήθεις εἰς ἡμερολόγιον συνδρομαί. Καὶ τὸ Ἑθνικὸν Ἡμερολόγιον, ὅσον καὶ ἂν ᾖ ἀρκούντως καὶ κατ' εὐχὴν συγκεκροτημένον ἀπὸ τῶν συντακτῶν, πάντως θὰ ἐνυάζει κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν, εἰς τὸ ἀδοκῆς ἐξακεῖλαν τοῦ ἐκδότου βαλάντιον, ἂν μὴ χεῖρες ὀλβίαι καὶ τῆς ἐθνικῆς προόδου φίλαι προὔχον γενναίως τὸ πολὺ τοῦ δαπανήματος, ὥστε πελαγία καὶ πλησίστιος νὰ ἰστιοδρομήσῃ ἡ ἐκδοσίς. Ἐὰν ἔχῃ λοιπὸν πατέρας τὸ Ἡμερολόγιον τοὺς σοφοὺς συντάκτας, ἀλλὰ τροφεῖς καὶ προστατάς ἀναγράφεται τοὺς ἀναλώσαντας· καὶ ὁ ἐκδοὺς σπεύδει ν' ἀνομολογήσῃ παρῤῥησίᾳ τὴν εὐγνωμοσύνην ἐγκάρδιον πρὸς τοὺς ΚΚ. Βαρῶνον Σίναν, Νικόλαον Βερναρδάκην, Γρηγόριον Ὑψηλάντην, Γρηγόριον Μαρσαλῆν, Πέτρον Σκαρामαγκᾶν τὸν νεώτερον, Ἰωάννην Μαυροκορδάτον, Μ. Φραγκόπουλον, Δημήτριον Ζαμπακὸν καὶ Κωνσταντῖνον Τσόκανον, ἄνδρας περὶ τὰ καλά φιλοτιμουμένους, ὡς εἴτις καὶ ἄλλος Ἕλληγιν· διότι Ἑλληνικὸν μάλιστα τὸ φιλότιμον.

Τρίτοι δίκαιοι θερισταὶ τῆς τοῦ ἐκδότου εὐγνωμοσύνης ἔπονται οἱ ἀπανταχοῦ μετὰ προθυμίας διαδόντες τὸ Ἡμερολόγιον, ἰδίᾳ οἱ ΚΚ. Λεωνίδας Κωστῆς ἐν Ταϊγανρῶκ, Σταμάτης Σκαρामαγκᾶς ἐν Ροστόβη, Ἀλέξιος Παπαδάκης ἐν Πετροπόλει, Ρίζος Νερουλὸς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, Παπαντωνόπουλος ἐν Λονδίῳ, Χαραλάμπης Βαλλῆς ἐν Λιθερπόλει, Μάξιμος ἐν Μαγχεστρία, Νικόλαος Σακκόπουλος ἐν Κωνσταντινουπόλει, Φωστηρόπουλος ἐν Βουκορεστῖν, Βότης ἐν Βελιγραδίῳ καὶ εἴτις ἄλλος, συνδρομῶν περὶ τὴν ἐπιχείρησιν, μοῦ διαφεύγει τὴν μνήμην.

Ὅπου δὲ οἱ ἀγαθοὶ ἐπαινοῦνται δημοσίᾳ, οἴκοθεν ὀφλόν, ὅτι, ὅσοι καταχραστὰ κατακρατοῦντες τ' ἀλλότριον, οὗτοί εἰσι τόσον ἐπιμορφότεροι, ὅσω καὶ ἀδικώτεροι, ἢ ἀσυνειδητότεροι. Μήτηρ τῆς ἀδικίας εἶναι ἡ ἀσυνειδήσια· ὅθεν ἡ μεγίστη πρὸς τοὺς τοιοῦτους εὐεργεσία εἶναι νὰ τοῖς ἐπευχθῶμεν κτήσιν συνειδήσεως, ἥτις ἐστὶ τὸ ἀγλὰν προϊόν ἀνατροφῆς ὁμοῦ καὶ θρησκείας· οὐδεὶς τῷ ὄντι ἀδικεῖ, εἰ μὴ ὁ ἀνάγωγος καὶ ὁ ἀθρη-

σκος. Ὅσοι ἀσυνείδητοι, εἰσὶ λυμεῶνες τῆς κοινωνίας· ἀλλὰ καὶ ἡ ποινὴ αὐτῶν ἀκολουθεῖ παρὰ πόδας· διότι μὴ δυνάμενοι ν' ἀδικήσωσι δις τὸν αὐτὸν, οὔτε τοὺς ὑφ' ὧν ἐγνώσθησαν, ζημιοῦνται αὐτοὶ τὰ ἔσχατα, ἅμα γνωσθῶσιν. Ὅστις τοὺς γνωστοποιεῖ, εὐεργετῶν τὴν κοινωνίαν, διορθοῖ καὶ αὐτούς. Ἀλλ' ἐπὶ τὸ προκείμενον.

Εἰκόνες ὑπὲρ τὰς τεσσαράκοντα κοσμοῦσι, κατὰ τὴν ὑπόσχεσιν, τοῦ Ἡμερολογίου τὰς σελίδας, πολλαὶ μὲν λιθογραφηθεῖσαι ἀπὸ ζωῆς φύσεως, αἱ δὲ λοιπαὶ κατὰ προλαβόντα πρότυπα. Αἱ ἀνθρώπιναι παριστῶσιν ἄνδρας ὠφελήσαντας τὸ πανελλήνιον πλεον ἢ ἔλαττον φιλολογικῶς, πολιτικῶς, στρατιωτικῶς. Ἐλπίζεται νὰ ἐκδώσωμεν κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος πεντήκοντα, ἐξαιρετικῶς ἀνδρῶν τοῦ τελευταίου Ἑλληνικοῦ ἀγῶνος, ἃν ἐγκαίρως λάβωμεν ἔκτυπα τῶν εὐκλεεστέρων υἱῶν τῆς πατρίδος, τῶν ὁποίων ἡ μορφή ἀγνοεῖται παντάπασιν ἢ διὰ μετριοφροσύνην ἄκαιρον, ἢ ἐξ ἀμελείας. Ὅποτε ἡ φωτογραφία κατέστη τανῦν τὸ κοινὸν καὶ πανταχοῦ παρὸν κάτοπτρον τῶν ἀτόμων ἑκατέρου τοῦ φύλου, ἐπιφανῶν τε καὶ ἀφανῶν, ἐκλείπει πᾶσα ἰδέα ἐπάρσεως ἐν τῇ εἰκονίσει· καὶ τὸ παρελθὸν συνενοῦται σφιγκτότερον μετὰ τοῦ παρόντος καὶ μέλλοντος διὰ τῆς ζωηροτέρας ἀναμνήσεως τῶν ἐν εἰκόνι διαπορευομένων υἱῶν τῆς γῆς καὶ τοῦ οὐρανοῦ. Τίς ἄλλος παρὰ τὸν ἐκδότην τοῦ ἀνὰ χειρας Ἡμερολογίου ἔχει τὰς ἐπὶ διασημότητι ἀξιώσεις ἥττονας; Καὶ ὅμως δὲν εἶναι ἀπίθανον νὰ ἴδῃ ποτὲ καὶ αὐτοῦ τὴν εἰκόνα ὁ ἀναγνώστης ἐν τῷ χορῷ τόσων δοξῶν, τόσων λαμπροτήτων πολιτικῶν τε καὶ διανοητικῶν.

Τί ἡδύνατο νὰ παραλειφθῇ καὶ τί νὰ προστεθῇ εἰς τὰ τοῦ Ἡμερολογίου ἄρθρα, μακρὰ πείρα καὶ αἱ τῶν ἁρμοδιωτέρων ἀναγνωστῶν φιλικαὶ παρατηρήσεις θέλουσι καταδείξει, ἵνα κατ' ἔτος τὸ ἔργον καθιστάμενον τελειότερον συναναβαίνει μετὰ τοῦ ἔθνους, δι' ὃ συντάσσεται, καὶ τοῦ καθ' ἡμᾶς αἵματος, ὅστις, καίτοι ἐγκυκλοπαιδικὸς ὢν, οὐχ ἥττον θηρεύει καὶ τὴν ἀκρίβειαν καὶ τὸ σκόπιμον. Τὸ ἐπ' ἐμοί, ἀρχῇθεν ἔχων τὴν πρόθεσιν νὰ ἐπισυνάψω πολιτικὸν Ὑστερόγραμμα, συγκεφαλαιοῦν, ὡς λέγουσι, τῆς παρ' ἡμῖν πολιτικῆς ἡμέρας τὸ ζήτημα, ἀνεκόπην ἐκ τῆς ἐπελθούσης, ἀνωθεν καὶ κοινῇ τῶν Ἑλλήνων βουλῇ, μεταβολῆς. Ἐν τῇ ἐκκρεμεῖ τούτῃ καὶ κρισίμῳ τῆς φιλτάτης ἡμῶν πατρίδος τύχῃ καὶ θέσει δὲν ἔπρεπεν οὐδ' ὁ κάλαμος τοῦ Ἡμερολόγου αὐτάρεσκος ν' αὐτοσχεδιάζῃ. Ἡ παρελθοῦσα στασιμότης παρήγαγεν ἀναγκαίως καὶ ἐδικαίωσε τὴν μεταβολήν. Εἰς τὴν ὥριμον νῦν ἐναπόκειται σύνεσιν, εἰς τὸ ἀφιλοκερδὲς καὶ εἰς τὸ γνησίως φιλόπατρι τῶν ὁσονοῦ συνελευσομένων πατέρων προβούλων, καὶ νομοθετῶν τοῦ ἔθνους νὰ χαράξωσι τὴν ὁδὸν καὶ νὰ δείξωσι τὸν ἄνδρα καθάπαξ, δι' ὧν ἡ μεγαλῶνυμος Ἑλλὰς κέκληται πάλιν νὰ μεγαλυνθῇ ἐν ἰσχύϊ καὶ δόξῃ πολιτικῇ καὶ τῆς διανοίας καὶ νὰ καταστῇ ἐναρίθμιος ἐν τοῖς πρώτοις τῶν νῦν ἔθνῶν, ὁποῖαν εἶδε καὶ ἐθαύμασεν αὐτὴν πρόπαλαι ἀρχαῖος καὶ νεώτερος κόσμος.

Εἴθε τὸ σωτήριον ἔτος 1863, χαιρετῶν τὸν Ἕλληνα, εὖροι αὐτὸν ἐνδοξότερον καὶ εὐδαιμονοῦντα κατὰ πάντα!

Τοῦτ' εὐχομαι, τοῦτό μοι προμνᾶται γνώμη.

Ἐν Παρισίοις, τῇ 8/20 Νοεμβρίου 1862.